

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра української мови та літератури

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти _____ бакалавр _____
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта (українська мова і література)

(шифр і назва спеціальності)
спеціалізації _____
(назва спеціалізації)

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ української мови та літератури

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

доктор наук із соціальних комунікацій, професор О.Л.Біличенко,
кандидат філологічних наук, доцент Н.В. Лисенко,
кандидат філологічних наук, доцент О.В. Карабльова,
кандидат філологічних наук, доцент Н.М.Тендітна,
кандидат філологічних наук, доцент М.В.Сіробаба.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії й практики початкової освіти В.П. Сиротенко
кандидат філологічних наук, доцент кафедри російської мови та літератури І.М. Казаков

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“10” травня 2016 р.
протокол № 3

Перший проректор _____

О. Г. Набока

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Історія української літератури» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю 014 Середня освіта (українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є традиційні концепції та традиційні художні моделі, а також модерністські опозиційні концепції та модерністські художні моделі, що сформувалися в українській та дитячій літературі від давнини до сучасності.

Міждисциплінарні зв'язки: вступ до літературознавства, історія зарубіжної літератури, історія України, мистецтвознавство, філософія, лінгвістика, фольклористика, психологія, теологія, соціологія, етика, сучасна українська літературна мова.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Специфіка української літератури та її історії
2. Література Київської Русі.
3. Література Ренесансу та Бароко.
4. Література перших десятиріч XIX ст.
5. Література 40-60-х років XIX ст.
6. Художні пошуки української прози 70-90-х років XIX ст.
7. Драматургія 70-90-х рр. XIX ст.
8. Українська поезія 70-90-х рр. XIX ст.
9. Художні пошуки української прози кінця XIX – початку XX ст.
10. Модерністські течії в українській літературі.
11. Українська новітня література 1920-х – початку 1930-х рр. як «розстріляне відродження».
12. Література 20-х – 30-х рр. XX ст. у Західній Україні. Еміграційна література 20-х – 40-х рр. XX ст.
13. Українське шістдесятництво як художньо-естетичний феномен в соціокультурному та етнокультурному контексті.
14. Лірико-романтична стильова течія в українській прозі 60 – 80рр. XX ст.
15. Реалістична стильова тенденція в українській прозі. Історична проза. Драматургія 1960 –1980 рр.
16. Дисидентський рух в літературі 1960 – 1980 рр.
17. Естетичний феномен лірико-химерної прози.
18. Тенденції розвитку літературного процесу в українській еміграції другої половини XX ст.
19. Художнє осмислення трагедії Чорнобиля в українській літературі кінця XX ст.
20. Становлення і розвиток дитячої літератури.
21. Дитяча література XIX століття.
22. Дитяча література XX та XXI століть.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія української літератури» є, враховуючи останні досягнення літературознавчої, філософської, історичної науки, надати здобувачам об'єктивні наукові знання про український літературний процес.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія української літератури» є дати здобувачам систематизоване знання історії української та дитячої літератур від найдавніших часів до сучасності на тлі та у зв'язках із процесами європейської (світової) естетичної свідомості, розкрити їм сутнісні ознаки української та дитячої літератур, формувати в них уміння орієнтуватися в процесі творчих пошуків нашого письменства, у розмаїтті стильових тенденцій, розвивати естетичний смак, уміння поцінювати художній текст адекватно, за високими естетичними критеріями.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

1. Соціокультурна компетентність:

– розуміти роль культури, науки в розвитку цивілізації, їх співвідношення і пов'язаних з ними сучасних соціальних і етичних проблем, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знати структуру, форми і методи наукового пізнання, їх еволюцію;

– знати форми і типи культур, основні культурно-історичні світові центри і регіони, закономірності їх функціонування і розвитку, знати історію культури України, її місце в світовій культурі і цивілізації;

– бути обізнаним у найважливіших галузях і етапах розвитку гуманітарного і соціально-економічного знання, основних наукових школах, напрямках, концепціях, джерелах гуманітарного знання і видах роботи з ними;

– вміти аналізувати в загальних рисах основні економічні події в своїй країні і за її межами, знаходити і використовувати інформацію, необхідну для орієнтування в основних поточних проблемах економіки;

– знати права і свободи людини і громадянина, вміти їх реалізувати у різних сферах життя, знати Конституцію України;

– мати уявлення про наукові, філософські і релігійні картини світу, сутність призначення і сенс життя людини, про різноманітність людського пізнання, співвідношення істини і помилки, безвір'я і віри, раціонального та ірраціонального в людській уяві, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві, про естетичні цінності, їх значення в творчості і повсякденному житті, вміти орієнтуватися в них;

– сприймати і розуміти різні жанри мистецтва (художню літературу, живопис, музику).

2. Інформаційна компетентність:

– вміти користуватися сучасними інформаційними технологіями;

– вільно орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації, вести особистий науковий пошук за допомогою різних інформаційних систем;

- вміти користуватися електронними носіями для ведення навчальної документації середньої та старшої школи;
- бути обізнаним та вміти вільно користуватися інформаційними системами: бібліотеками, каталогами, архівами, локальними та глобальними мережами для ефективного пошуку та структурування інформації.

3. Комунікативна компетентність:

- знаходити засоби виражати особисте ставлення учителя-гуманіста до культурно-естетичних проблем;
- вміти виражати і обґрунтовувати свою позицію з питань, які стосуються до історичного минулого;
- сензитивність до можливостей адаптації матеріалу відповідно до умов загальноосвітніх навчальних закладів;
- уміння застосовувати різні методичні ситуації в залежності від навчального контексту;
- вміти в практичній діяльності застосовувати знання етикету і дотримання етики ділового спілкування;
- вільно володіти українською мовою як державною і як мовою професійного та повсякденного спілкування з учнями, іноземними мовами;
- використовувати вербальні і позамовні засоби комунікації, техніки взаємодії в комунікаційних актах зі школярами, батьками, колегами, адміністрацією школи.

4. Здоров'язбережувальна компетентність:

- розуміти природу психіки, знати основні психологічні функції та їх фізіологічні механізми, співвідношення природних і соціальних факторів у становленні психіки, розуміти значення волі й емоцій, потреб і мотивів;
- вміти дати психологічну характеристику особистості (її темпераменту, здібностей), інтерпретацію власного психічного стану, володіти найпростішими способами саморегуляції;
- розуміти співвідношення впливу спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних факторів у навчанні і вихованні;
- впроваджувати в навчально-виховний процес здоров'язбережувальних освітніх технологій через усвідомлення ідей здоров'язбереження та здоров'яформування, до розвитку в учнів активної мотивації щодо необхідності дбайливого ставлення до власного здоров'я;
- здійснювати моніторинг показників індивідуального фізичного й психічного розвитку школяра, на основі знань про його вікові анатомо-фізіологічні особливості, теорію спадковості, фактори ризику прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні чи коригувально-реабілітаційні заходи;
- попереджати виникнення небезпечних для здоров'я ситуацій, у разі потреби ліквідувати чи уникати їх наслідків;
- вміти надавати долікарняну допомогу з різних видів уражень: травматичних, термічних, хімічних, радіаційних та ін.

5. Акмеологічна компетентність:

- застосовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теоретичних філологічних дисциплін;

- використовувати знання, уміння й навички, професійно профільовані знання в галузі філологічних наук;
- володіти способами самостійного опанування знань, вміти реалізувати отримані знання в професійній діяльності на практиці;
- розуміти смисл взаємозв'язків духовної, біологічної і соціальної основ в людині, ставлення людини до природи і протиріч, які виникли в сучасну епоху технічного розвитку і кризи існування людини в природі;
- мати уяву про сутність свідомості, її взаємовідносин з підсвідомим, про роль свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;
- поєднувати практичну і професійно-педагогічну цілі з реалізацією виховної загальноосвітньої та розвиваючої функцій;
- бути готовим реалізувати одержану підготовку в своїй майбутній діяльності.

спеціальні:

1. Психолого-педагогічна компетентність

- усвідомлювати перспективні тенденції розвитку педагогічної науки, що утримуються на кращих світових національних педагогічних здобутках минулого та сучасності.

2. Фундаментально-прикладна компетентність

- уміти працювати з науковою літературою, визначати суть та характер нерозв'язних наукових проблем, пропонувати свої варіанти вирішення, узагальнювати і класифікувати емпіричний матеріал;
- опанувати систему сучасних прагматичних знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної, в тому числі міжкультурної комунікації.
- мати базову теоретичну та практичну підготовку з української мови та літератури.

3. Методична компетентність

- володіти основними правилами оформлення ділової документації українською мовою;
- дотримуватись норм сучасної літературної мови.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 930 годин / 31 кредит ECTS

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Специфіка української літератури та її історії

1.1. Теоретичні основи курсу «Історія української літератури» (від найдавніших часів до сучасності)

Предмет і завдання курсу. Роль української літератури в національній історії. Значення історії української літератури для вивчення суміжних

філологічних наук. Принципи опрацювання художніх текстів. Досвід міфологічної, культурно-історичної, психологічної, філологічної та інших шкіл.

1.2. Історичні корені української літератури

Етноментальні джерела, міфологічна свідомість та специфіка праукраїнського періоду. Міфоцентрична основа цього періоду. Перша гіпотетична писемна пам'ятка дайбожичів – «Послання оріїв хозарам». «Велесова книга» – доля та проблеми цієї гіпотетичної язичницької пам'ятки, її естетичне значення, спроба національної та духовної ідентифікації.

1.3. Біблія

Біблія – високохудожня, філософська та релігійна книга. Місце Біблії в системі духовних цінностей. Біблійні сюжети, образи, символіка.

Змістовий модуль 2

Література Київської Русі

2.1. Літописання

Стиль письменства Києво-руської доби та його порівняння зі стилем романських літератур. Концепція «монументального історизму» Д.Ліхачова. Літописання. Зародження жанру та його самобутність. Гіпотетичний літопис Аскольда. «Повість минулих літ». Композиція твору. Київський літопис, локальне зображення подій. Особливості стилю «монументального історизму» в літописі. Галицько-Волинський літопис. Жанрова самобутність твору, риси вояцької повісті в ньому. Зв'язок літопису з історичними хроніками. Використання фольклорного матеріалу (переказ про євшан-зілля). Лаврентівський та Іпатівський кодекси. «Літопис Руський», структура, час, місце їх появи.

2.2. Ораторсько-повчальні пам'ятки

Ораторське письменство та його типи: простий (дидактичний) і урочистий. Стильове багатство «Слова про Закон і Благодать» митрополита Іларіона. «Поученіє» Володимира Мономаха. Композиція твору. Ораторсько-проповідницькі твори Кирила Турівського. «Послання до пресвітера Фоми» Климентія Смолятича. Зв'язок стилю Смолятича з поезикою античності.

2.3. «Слово про Ігорів похід» – найдавніша літературна пам'ятка Київської Русі

Історія відкриття, видання і вивчення «Слова...». Боротьба навколо питання про його автентичність. Автор «Слова...» – проблема літературознавців. Зміст і основна ідея «Слова...». Експресивність пам'ятки, її вплив на давню та на нову українську літературу. Художні переклади й переспівки «Слова...».

2.4. Києво-Руська агіографія

Читання про «Житіє Бориса і Гліба» Нестора-літописця. Наближення твору до канонічної агіографічної жанрової моделі. Княжні житія. Містифікація житій Ольги, Володимира. «Житіє Феодосія Печерського» Нестора-літописця. Вплив візантійської агіографії. «Житіє Олександра Невського». Спорідненість твору з жанром вояцьких повістей. «Києво-Печерський патерик». Листування між ченцями Симоном і Полікарпом, Полікарпом і Акіндином як основа сюжету твору. Естетичні засади епістолярної форми komponування.

2.5. Орнаментальні пам'ятки

Творчість Київського митрополита Кипріяна. Різноманітність спадщини письменника. Творчість Григорія Цамблака. Характерні риси творчого стилю («плетіння слова») та засоби впливу на почуття рецепієнта.

Змістовий модуль 3

Література Ренесансу та Бароко

3.1. Особливості Ренесансу в українській літературі

Проблема Ренесансу в українській давній літературі. Національна латиномовна поезія – ренесансне явище українського письменства: творчість Юрія Котермака; збірка «Пісні Павла Русина з Кросна»; поема «Пісня про зубра» Миколи Гусовського – гімн красі та мужності поліщуків, рідній природі; «Роксоланія» Севастьяна Фабіяна Кленовича – явище новолатинської поезії на Україні; поема Яна Домбровського «Дніпрові камені» – художня інтерпретація героїчної і трагічної історії України.

3.2. Українське віршування

Початки українського віршування. Біблійні мотиви у творчості Герасима Смотрицького, Лаврентія Зизанія, Андрія Римші, Леонтія Мамонича. Духовна поезія Дем'яна Наливайка, Аврама Білобродського, Опанаса Селецького. Пересопницьке євангеліє – явище ренесансної культури в Україні. Острозький гурток: його місце в розвитку національної освіти та літератури. Просвітницька, меценатська та літературна діяльність князя Костянтина-Василя Острозького. Запровадження книгодрукування в Україні, діяльність братських шкіл.

3.3. Явище Бароко в давньоукраїнській літературі

Поява терміну «бароко». Основні етапи еволюції. Сильові особливості. Удосконалення художніх жанрів белетристики, поезії та драматургії. Творчість представників науково-літературної групи «Атеней» (Захарія Копистенський, Павло Беринда, Іов Борецький, Тарасій Земка). Значення діяльності братств, Києво-Могилянської колегії у кристалізації літературного процесу.

3.4. Полемічна література

Триденський собор і початок контрреформації. Її особливості в Україні. Засади світогляду та суспільних позицій Герасима Смотрицького в передмові «До народів руських», у творі «Ключ Царства Небесного». Постаць Петра Скарги. Посилення православної ідеології в трактатах «Про єдину дійсну православну віру» Василя Суразького, «Казання святого Кирила» Стефана Зизанія, листах Клирика Острозького до Іпатія Потія та його ж «Історії Флоренський синод». «Пересторога». Особливості жанру та композиції твору. Творчість Мелетія Смотрицького і його «Грамматика словенська». Художня майстерність письменника в творенні образної системи «Треносу». Оборона православної церкви та її права на розвиток у трактаті «Виправдання невинності». Творчість Івана Вишенського. Роль філософії ісихазму у формуванні світогляду та суспільної позиції письменника. Посилення художньої тенденції на засадах бароковості в трактаті «Апокрисис» Христофора Філалета. Близькість до протестантських засад. Новий щабель розвитку полемічного письменства. Книжка Лева Кревзи «Оборона церковної єдності» як

привід до появи трактату «Палінодія» Захарія Копистенського. Полемічні твори Іоанікія Галятовського «Лебідь», «Магометів коран».

3.5. Україномовна книжна поезія кінця XVI–XVII ст.

«Просфонима» – етап у розвитку версифікації України. Геральдична та епіграматична поезія «Діотра» Віталія. Формування барокової панегіричної поезії «Візерунок цнот Єлисея Плетенецького» Олександра Митури. «Вірші на жалосний погреб Петра Конашевича Сагойдачного» Касіяна Саковича – явище ранньої національної барокової поезії панегірико-декламаційного спрямування. Героїко-патріотична тематика в батальних поезіях «Дії турецькі і змагання козацькі» Івана Домбровського, «Пам'ять війни турецької» Бартоломея Зиморовича. «Перло многоцінне» Кирила Транквіліона-Ставровецького – збірка прозових і поетичних творів. Вірші про Визвольну війну 1648–1654 років. Барокова антитеза як засіб увиразнення героїчного духу українства. Бароковий концептизм збірки «Аполонова лютня» Лазара Барановича. Використання барокових засобів у збірках «Зегар цілий і полузегарок», «Млеко від вівці пастиру належне» Івана Величковського. Образ України в «Думі», «Пісні», «Псалмі» Івана Мазепи. Листи до Мотрі Кочубеївни як зразок любовної лірики в прозі. Філософсько-релігійна лірика та соціально-побутові вірші Климентія Зіновіїва. «Поезія мандрованих дяків» – прояв сміхової культури. Вірші – овації, вірші-травестії та інші жанри «низового бароко». Художньо-поетична модель козацтва у творах «Розмова Великоросії з Малоросією» Семена Дівовича. Близькість до фольклору та народномовної основи Івана Некрашевича.

3.6. Драматургія XVI–XVIII ст.

Розвиток драматургії в творчості Андрія Скульського («Вірші з трагедії Христос пасхон») та Іоанікія Волковича («Роздуми про муки Христа Спасителя»). «Слово про збурення пекла» – драма великоднього циклу. Розвиток жанру драми-міраклія. «Комедія на Успіння Богородиці» Дмитрія Туптала. «Декларація про життє св.Катерини». Драма-міраклі «Олексій, чоловік Божий». Зародження жанру історичної драми на національному ґрунті. Трагікомедія «Володимир» Феофана Прокоповича та її місце в розвитку жанру. Трагікомедія Лаврентія Горки «Йосип Патріарха». Барокові драми Митрофана Довгалевського: великодня «Властотворний образ» і різдв'яна – «Комічна дія». Драма «Милість Божа» Інокентія Неруновича – вершинний твір драматургії тогочасного періоду. Розвиток вертепної драми, поєднання в ній традицій шкільної драми та інтермедії.

3.7. Проза XVI–XVII ст.

Дві школи проповідників на Україні в другій половині XVII ст. Естетизація релігійних ідеалів у бароковій ораторській прозі. «Дзеркало богослів'я», «Євангеліє учительне» Кирила Транквіліона-Ставровецького – явище проповідницького письменства, зразки перехідної від «греко-слов'янської» школи до барокової. Вставні новели в проповідях Антонія Радивиловського. Книги «Огородок Марії Богородиці» і «Вінець Христа». «Автобіографія» Іллі Турчиновського – бароковий твір «мандрованих дяків». Антитеза як основний акцент у зображенні прагнень і дійсності в житті Турчиновського. Збірки легендарних оповідань, новел про чудеса Богородиці та її іконічних образів: «Небо нове», «Скарбниця потрібна» Іоанікія Галятовського, «Руно орошене»

Дмитрія Туптала, про чудеса над аріанами – «Софія-мудрість» Іоанікія Галятовського.

3.8. Козацькі літописи

Густинський літопис як спроба відтворення історії України від сивої минувшини до кінця XVII ст. «Літопис Самовидця» – перший твір із козакофільськими ідейно-естетичними настановами. «Дії презильної битви Богдана Хмельницького, гетьмана Запорізького, з поляками» Григорія Граб`янки – маніфест козацько-українського автономізму. Обґрунтування «козарського міфу». «Сказання про війну козацьку з поляками» Самійла Величка – монументальний твір, спроба аналізу та узагальнення національного життя України в XVII – на початку XVIII ст. Просвітницьке спрямування літопису. «Історія Русів» – вершинний твір барокової історіографії. Гіпотези про авторство. Ідеї автономізму та республіканізму.

3.9. Григорій Сковорода і світ

Г.С.Сковорода – видатний український письменник, байкар, прогресивний філософ-гуманіст, педагог, просвітитель. Художня творчість Сковороди – дивовижний скарб української духовної культури. Поезія Г.Сковороди – одна з визначних сторінок у історії української літератури XVIII ст. Новаторство Сковороди як поета. Майстерність Сковороди-байкаря. Мова творів Г.Сковороди, його місце в давній українській літературі. Філософський світ Г.С.Сковороди. Педагогічні погляди Г.Сковороди.

Змістовий модуль 4

Література перших десятиріч XIX ст.

4.1. Особливості української нової літератури на ранньому етапі її розвитку

Поняття «Українська нова література». Історичні, суспільні та культурні умови становлення української нової літератури, її народоцентрична основа та національна самобутність. Формування стильових напрямків у літературному процесі XIX ст., ідейно-теоретичне співіснування їх. Специфіка нової української літератури першої половини XIX ст., її маньєристичні ознаки. Роль університетів як своєрідних осередків культури в Україні. Судження про літературу в листах, публіцистичних і художніх творах як своєрідне відображення розвитку літературно-художньої думки. Зародки української фольклористики.

4.2. І.Котляревський – перший класик нової української літератури

Джерела світогляду і творчості І.Котляревського, інтерес до побуту і фольклору. «Енеїда» – перший твір нової української літератури. Історична основа поеми. Художня майстерність І.Котляревського. Значення мови і вірша «Енеїди» у критиці. Вірші І.Котляревського. Жанр «Наталки Полтавки», тематика, конфлікт, фольклорна основа, народність. Роль народної пісні, особливості мови твору. Водевіль І.Котляревського «Москаль-чарівник»: побутовий сюжет, використання пісень, танців, комічні ситуації, дидактична розв'язка. Зв'язок із фольклором.

4.3. Творчість П.Гулака-Артемівського: байки та балади, вихід на нові обрії в літературі

«Котляревщина» як спроба віднаходження альтернативного шляху російській літературі, її класицизму. Специфіка «котляревщини», стильове

огрублення мовного дискурсу. Відгомін «котляревщини» у байках та «писульках» П.Гулака-Артемовського. «Пан та Собака» – зразок української класичної байки. Поєднання в байках П.Гулака-Артемовського критичного начала з побутово-етнографічним, творче осмислення традиції жанру. Романтична балада П.Гулака-Артемовського – перша опозиція «котляревщини» («Рибалка», «Твардовський»).

4.4. Є.Гребінка – один із засновників петербурзького осередку Є. Гребінка – організатор українського літературного руху. Є. Гребінка – байкар. Збірка «Малороссийские сказки». Художні особливості байок. Є.Гребінка – поет-романтик. Введення ним в українську літературу таких романтичних жанрів, як романс, пісня, поетична медитація. Проза Є.Гребінки. Українська історична тематика в російських прозових творах («Чайковский», «Нежинский полковник Иван Золотаренко»). Показ життя «маленької людини» в повістях «Записки студента», «Доктор», «Приключения синей ассигнации».

4.5. Г.Квітка-Основ'яненко – перший класик української прози на народномовній основі

Г.Квітка-Основ'яненко – представник просвітницького реалізму. Літературна діяльність. Участь у громадсько-культурному житті Харкова. Жанрове розмаїття спадщини Г.Квітки (поезія, проза, драматургія, публіцистика). Гумористичні оповідання і повісті: «Салдацький патрет», «Мертвецький великдень», «От тобі й скарб», «Конотопська відьма». Сатиричне зображення побуту в романі «Пан Халевський». Сентиментально-реалістичні твори Г.Квітки-Основ'яненка («Маруся», «Козир-дівка», «Щира любов», «Сердешна Оксана»). Комедії Г.Квітки з елементами соціальної сатири – діалогія «Шельменко – волосной писарь» і «Шельменко-денщик». Етнографічно-побутова п'єса українською мовою – «Сватання на Гончарівці». Моделювання народних анекдотів «Пархімове снідання», «Підбрехач».

4.6. Романтизм як іманентне явище в українській літературі

Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини ХІХ ст., його основні риси. Усна народнопоетична творчість, історія народу – основне джерело тем, образів і художньо-зображувальних засобів українських поетів-романтиків: від стилізації до нової якості. Поява нових поетичних жанрів. «Харківська школа романтиків», гурток І.Срезневського, його роль у розвитку українського романтизму, історично зумовлена спроба містифікації дум. Літературна діяльність Л.Боровиковського як першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Тематика балад. Морально-етичні проблеми в байках. Віршовані збірки М.Костомарова: «Українські балади» та «Вітка». Риси індивідуального стилю поета. Драматичні твори («Сава Чалий», «Переяславська ніч») – перша спроба в новій українській драматургії змалювати історичні події. Діяльність М.Костомарова як фольклориста, літературознавця та етнолога. А.Метлинський – представник романтизму. Мотиви поезії. Переклади Метлинського, їх значення. В.Забіла – «співець власного горя». Основні теми поезій. «Слов'янський сокіл» – Михайло Петренко. Новаторський внесок у розвиток української поезії, зроблений поетом-романтиком.

4.7. Нова література в Західній Україні

Передумови для національно-культурного відродження й становлення нової, народної літератури в Західній Україні. Літературне угруповання «Руська Трійця». Діяльність М.Шашкевича, І.Вагилевича, Я.Головацького. Фольклорно-літературний альманах «Русалка Дністровая».

4.8. «Українські школи» в польській та російській літературах

Інтерпретація українських мотивів у зарубіжній літературі («Мазепа» Дж.Байрона, «Мазепа» В.Гюго, «Мазепа» Ю.Словацького, «Думи» К.Рилєєва, «Полтава» О.Пушкіна). «Українська школа» в польській поезії. Творчість Г.Падури, Я.Комарніцького, А.Шашкевича, С.Остишевського, Б.Ю.Залеського, П.Свенціцького. «Українська школа» в російській літературі. Трагічна постать М.Гоголя – українського письменника в російській літературі, його український дискурс у російській мовній формі.

Змістовий модуль 5

Література 40-60-х років XIX ст.

5.1. Постать Шевченка в українській літературі

Шевченкознавство як галузь науки в українській літературі. Широта і різноманітність (ідейно-тематична та жанрова) спадщини – поезія, драматургія, проза, критика. Рання творчість. Історичні поеми Т.Шевченка. Романтична трагедія «Никита Гайдай» та соціально-побутова драма «Назар Стодоля». Життя і творчість періоду «трьох літ». Побутові поеми Т.Шевченка. Творчість періоду заслання. Цикл поезій «В казематі». Останні роки життя й поетичної творчості. Російськомовна проза. «Журнал» Т.Шевченка як зразок мемуарно-публіцистичної прози. Світова велич Т.Шевченка.

5.2. П.Куліш. Багатогранність творчої діяльності

Сторінки життєпису П.Куліша. Творча еволюція (поет, прозаїк, драматург, фольклорист, етнограф, історик, критик, літературознавець, мовознавець, перекладач, видавець, редактор). «Чорна рада» – перший соціально-історичний роман в українській прозі. Поетична творчість П.Куліша. Збирач і видавець фольклорно-етнографічних матеріалів. Роль Куліша у розвитку національної самосвідомості.

5.3. Проза I половини XIX ст.

Життєвий і творчий шлях Ю.-О.Федьковича. Самобутність прози. Оповідання етнографічно-побутові, соціально-побутові. Твори на жовнірську тему. Поєднання елементів романтизму і реалізму, зв'язок з фольклором. Участь Ю.Федьковича в галицькій періодиці. Історико-легендарні та пригодницькі сюжети оповідань Олекси Стороженка. Історична і народно-фантастична екзотика, мелодраматичні моменти в повісті «Марко Проклятий». Романтична стилістика прози М.Устияновича.

5.4. Поезія пошевченківського періоду

Вплив лірики Т.Шевченка на українську поезію II пол. XIX ст. Л.І.Глібов – байкар, лірик. Еволюція літературно-естетичних поглядів С.Руданського.

5.5. А.Свидницький – драма творчого шляху

Різнобічність обдарування – поет, прозаїк, етнограф-фольклорист, громадський діяч. «Люборацькі» – перший в українській літературі соціально-психологічний роман.

Змістовий модуль 6

Художні пошуки української прози 70-90-х років XIX ст.

6.1. Література 70-90-х років XIX ст..

Літературний рух 70-90-х років XIX ст. у контексті національної культури. Михайло Драгоманов у полеміці про українську літературу – національну справу 70-90-х років. Розвиток літературно-теоретичної думки. Становлення реалістичного методу в українській літературі. Розширення зв'язків української літератури з літературами інших народів.

6.2. «Феміністична» проза в українській літературі

«Фемінізм» як соціальний рух і художній пафос. Літературна інтерпретація дійсності в художній жіночій літературі. Творчість Марка Вовчка (загальний огляд). Творчий доробок Олени Пчілки. Своєрідність емансипантського руху жінок в Україні.

6.3. Жанрово-тематична розмаїтість художньої прози І.Нечуя-Левицького

Життєві й творчі пошуки письменника. Багатство засобів розкриття характеру в повісті «Бурлачка». Внесок І. Нечуя-Левицького в українську драматургію («Маруся Богуславка», «На Кожум'яках»). «Кайдашева сім'я» – художній портрет українського менталітету на побутовому рівні. Місце інтелігенції в національному та соціальному житті («Хмари», «Над Чорним морем»). Повісті «Дві московки», «Рибалка Панас Круть» – тема, образи, соціальний і психологічний підхід до змалювання персонажів. Розкриття механізмів соціального бунту в українській прозі другої половини XIX ст. у повісті «Микола Джеря». Своєрідність історичної прози: «Князь Ярема Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

6.4. Письменник-новатор Панас Мирний (Рудченко)

Панас Мирний: життя і творчість. Розмаїття способів зображення, еволюція оповідних форм («Сон», «Лови», «Морозенко», «Серед степів», «П'яниця», «Лихий попутав», «Пригода з Кобзарем»). Розвиток Панасом Мирним жанру повісті («Лихі люди», «Голодна воля», «Лихо давнє і сьогочаснє»). «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» – соціально-психологічний роман. Роман «Повія» – зразок української класичної літератури: тематика роману, масштабність задуму та майстерність його втілення. Соціально-побутові драми «Лимерівна», «Перемудрив», «Згуба».

6.5. Б.Грінченко – складна літературно-громадська постать в українській літературі

Б.Грінченко – поет, прозаїк, драматург перекладач, літературний критик, мовознавець, етнограф, фольклорист, педагог, публіцист, бібліограф. Патетичний, публіцистичний дискурс віршів, влучність і дотепність спостережень у сатиричних творах. Дидактична основа діалогії «Серед темної ночі», «Під тихими вербами». Виступ у жанрі малої епічної форми («Хата», «Дзвоник», «Сама, зовсім сама», «Як я вмер», «Серед чужих людей», «Батько та дочка», «Панько»). Літературно-критичні статті, публіцистичні нариси. Видавнича діяльність письменника.

Змістовий модуль 7

Драматургія 70-90-х рр. XIX ст.

7.1. «Корифеї» українського театру

Історична роль українського театру в національному житті другої половини XIX ст., актуалізація соціально-побутової драми. Драматургія Г.Цеглинського, С.Воробкевича, О.Огоновського, Г. Бораковського. Створення Першої професійної театральної трупи М.Кропивницьким. Розвиток жанрів соціально-побутової драми. Різні види в драматичному мистецтві XIX ст. (історична драма, комедія, трагедія, соціально-психологічна драма, оперетка, водевіль). Народний театр М.Старицького, М.Кропивницького, І.Карпенка-Карого. Участь «корифеїв» у роботі Першого Всеросійського з'їзду діячів сценічного мистецтва.

7.2. Багатогранність творчої діяльності М.Старицького

М.Старицький – драматург, прозаїк, перекладач. Поетична творчість. Широкий діапазон перекладів та переспівів. Відображення народницького Руху в драмі «Не судилось». Створення героя-культурника («У темряві»). Зображення життя провінційного театру кінця XIX ст. у драмі «Талан». П'єси М.Старицького на історичну тему. Мелодраматична манера М.Старицького («Розбите серце», «Ой, не ходи Грицю, та й на вечорниці»). Романи М.Старицького російською мовою.

7.3. Драматична творчість М.Кропивницького

М.Кропивницький – творець Першої професійної театральної трупи. П'єса «Дай серцю волю, заведе в неволю»: традиції і новаторство твору, тематика, конфлікт, основні образи. Показ антиподів у побуті і моралі в драмі «Дві сім'ї». Психологічна мотивація соціально-побутової драми М.Кропивницького («Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж Павук»). Інтерес до комедійних жанрів («Пошились в дурні», «Поневірій»). Твори для дітей.

7.4. Новаторство І.Карпенка-Карого (Тобілевича) – комедіографа

І.Карпенко-Карий – «визначний актор і великий драматург». Реалістичне відображення розкладу сільської громади у п'єсі «Бурлака». Особливості конфлікту та психологізм зображення вчинків героїв у драмі «Безталанна». Втілення принципів реалізму у соціально-побутовій драматургії І.Карпенка-Карого («Сто тисяч», «Мартин Боруля», «Хазяїн»). Тема долі жінки-покритки, сиріт і наймитів за нових соціальних умов у драмі «Наймичка». Тема інтелігенції у діалогі «Суєта» і «Житейське море». Романтична основа трагедії «Сава Чалий»: тема, ідея, образи, композиція твору, характер конфліктів, психологізм зображення персонажів. Історична тематика у драмах «Бондарівна», «Паливода ХVIII ст.», «Гандзя».

Змістовий модуль 8

Українська поезія 70-90-х рр. XIX ст.

8.1. Поети в персоналіях

І. Манжура – драматична доля. Поєднання реалістичної манери письма з фольклорною традицією в поезії, її соціальні мотиви, образи знедолених; інтимні інтонації в ліриці; гірка іронія та сатира у творах поета; твори для дітей.

Постать І.Грабовського: віршовані збірки «Пролісок», «З півночі», «Кобза»; основна проблематика творів (проголошення народницького кредо, зображення народного життя. мотив сили нації, революційні декларації); улюблений жанр – вірш-послання; перекладацька діяльність. Творча доля «непривітного співця» Я.Щоголева: основні мотиви ранньої творчості і поета; поетичні збірки

«Ворскло» та «Слобожанщина» (їх ідейно-тематична цілісність, вияв суперечностей у поглядах, поєднання реалізму з романтизмом). Суб'єктивні мотиви у циклі О.Кониського «Скорбні пісні». Художній світ Трохима Зіньківського. Василь Мова (В.Лиманський) – поет, драматург, прозаїк, перекладач.

8.2. Постать І.Франка в українській літературі та національній культурі

Художня творчість І.Франка. Історично вимушена поліфункціональність. Поезія. Актуальність тематики, ідейна глибина, новаторство поетичної форми. Характеристика збірок «З вершин і низин», «Зів'яле листя», «Мій Ізмарагд», «Із днів журби», «Semper tigo», «Давнє і нове», «Із літ моєї молодості». Поєми. Основні групи: сатиричні, соціально-побутові, історичні, філософські і поєми казки. Широта проблематики. Жанрова різноманітність. Драматургія. Суспільна актуальність, естетична концепція п'єс («Украдене щастя», «Учитель», «Сон князя Святослава»). Мала епічна проза І.Франка: цикл «Бориславські оповідання», твори на сільську («Лесина челядь», «Сам собі винен», «Історія Кожуха») і дитячу тематику («Грицева шкільна наука», «Малий Мирон», «У кузні»). Проекція нової людини у повісті «Перехресні стежки». Повість «Борислав сміється» – спроба ілюстрації соціалістичної доктрини. Аналіз деградації суспільства у творах «Основи суспільства», «Для домашнього вогнища». Історична повість «Захар Беркут». Роль перекладів у власній творчості І.Франка, створення антології світової літератури. Літературознавча і фольклористична діяльність.

Змістовий модуль 9

Художні пошуки української прози кінця ХІХ – початку ХХ ст.

9.1. Особливості суспільного й культурного життя Європи на межі ХІХ–ХХ ст.

Характер культурного життя Європи в кінці ХІХ ст. Чинники модернізації культури. Філософська база модернізму. Поняття модернізму. Його основні ознаки. Культурна ситуація в Україні на зламі ХІХ і ХХ століть

9.2. Стильові пошуки М.Коцюбинського

Дитячі роки М. Коцюбинського. Дебют у літературі. «Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник» – вироблення та вдосконалення індивідуальної манери. Уроки І. Нечуя-Левицького та Панаса Мирного. «Молдавські» та «кримські» оповідання. Становлення імпресіоністичного стилю прози М. Коцюбинського. Новелістика початку ХХ століття. Повістярська майстерність письменника.

9.3. Нова школа письменства Ольги Кобилянської

Дитинство та навчання О. Кобилянської. Роль німецької культури у становленні художнього таланту. Перші твори німецькою мовою. Перехід в українську літературу. Дарвіністські ідеї повісті «Людина». Неоромантичний ідеал повісті «Царівна». «В неділю рано зілля копала». Концепція влади землі в повісті «Земля». Волонтаристські ідеї роману «Апостол черні». Новелістика.

9.4. Розвиток малих прозових форм в українській літературі на межі ХІХ–ХХ століть

Тема понівеченої долі людини в малій прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст.. Проблема статевої дискримінації в оповіданнях межі століть. Морально-психологічна проза кінця ХІХ – початку ХХ ст.. Здобутки, імена. Тема

української інтелігенції. Життя і творчість А. Тесленка. Творчі здобутки С. Васильченка.

Змістовий модуль 10

Модерністські течії в українській літературі кінця XIX – початку XX століття

10.1. Поезія Лесі Українки

Життєвий шлях Лесі Українки. Романтична естетика циклу «Сім струн». Ідеї самодостатності художнього слова в ліриці Лесі Українки. Модерністська парадигма в циклі «Ритми». Драматичні поеми Лесі Українки. Фольклористична діяльність Лесі Українки. Літературознавча праця Лесі Українки.

10.2. Новелістичний талант В. Винниченка

Дитячі та юнацькі роки. Політична діяльність. Художній та публіцистичний доробок. Неореалістичний талант митця. «Краса і сила», «Голота», «Федько-халамидник», «Талісман», «Хома Прядка». Перетворення характеру як об'єктний центр ранньої творчості автора. Технічні засоби прози В. Винниченка. Поетика драматургії В. Винниченка.

10.3. Загальний огляд розвитку поезії кінця XIX – початку XX століття

Поезія як вияв світоглядних та естетичних позицій Миколи Вороного. Особливості поетики, жанрова природа віршів. Сильові пріоритети у творчості С. Черкасенка. Художні пошуки Миколи Чернявського. Мистецькі орієнтири «Молодої Музи». Специфіка ліричного світу Олександра Олеса. Проблема історичної пам'яті в поемі М. Вороного «Євшан-зілля».

Змістовий модуль 11

Українська новітня література 1920-х – поч. 1930-х рр. як «розстріляне відродження»

11.1. Літературно-мистецька генерація 1920-х – початку 1930-х рр. як «розстріляне відродження»

Модерність української літератури 1920-х – поч. 1930-х рр. Літературні угруповання та об'єднання 20-х рр. XX ст. Літературна дискусія 1925–28 рр. та її наслідки. Соціалістичний реалізм як ідеологічна та культурна надбудова тоталітарного советського режиму: постання, формування, еволюція. Програмові засади «неокласиків». Літературний портрет лідера українських футуристів М. Семенка.

11.2. Ідейно-естетичні пошуки української поезії 1920-х – початку 1930-х років

Поетична творчість П. Тичини. Постать П. Тичини у контексті національно-культурного «ренесансу» 20-х років. Особливості світоглядної концепції та індивідуального стилю. Рання творчість П. Тичини, її роль в історії української поезії XX ст.: збірки «Сонячні кларнети», «Замість сонетів і октав», «Плуг». Висока культура поетичного мовлення «неокласиків». Популярність «стихійної» лірики В. Сосюри. Поезія Є. Плужника як художньо-філософський феномен. «Неокласичний» стиль М. Рильського. Літературний портрет П. Филиповича. Творчий шлях М. Драй-Хмари.

11.3. Формування нової української прози

Трагічна постать М. Хвильового в українській літературі. Особливості творчої еволюції М. Хвильового–прозаїка: від романтичної, лірико-імпресіоністичної прози до становлення неореалістичної манери письма. Гумор та сатира в українській літературі: творчість Остапа Вишні. Експериментальна проза В. Петрова-Домонтовича. Творчі пошуки М. Йогансена.

11.4. Неореалізм та неоромантизм в українській літературі 1920-х – початку 1930-х років ХХ ст.

Проза В. Підмогильного: жанрова розмаїтість (інтелектуально-психологічні новели, філософсько-екзистенційні повісті, перший урбаністичний роман), особливості поетики. Проза Б. Антоненка-Давидовича (психологічна повість «Смерть»). Проза Ю. Яновського (роман «Чотири шаблі» як неоромантична модель національно-визвольного руху). Мала епічна форма: проза Г. Косинки.

11.5. Розвиток українського театру та драматургії 1920-х – 1930-х рр.

М. Куліш як творець української модерністичної драматургії. Філософський театр Л. Курбаса – М. Куліша. Художні узагальнення в трагікомедії «Народний Малахій». Художні втілення «лінгвістичного конфлікту» в філологічній комедії «Мина Мазайло». «Патетична соната» як єдина трагедія у творчості М. Куліша.

Завершення теми «драма людини в дисгармонійному суспільстві» в п'єсі «Маклена Граса». Художня своєрідність драматургії І. Кочерги. Жанрово-тематичне багатство драматургії І. Кочерги. Основні риси романтичного світобачення митця та їх вияви в історичних драмах.

Змістовий модуль 12

Література 20-х – 30-х рр. ХХ ст. у Західній Україні. Еміграційна література 20-х – 40-х рр. ХХ ст.

12.1. Філософська лірика Б.-І. Антонича

Особливості поетового світобачення. Загальна характеристика творчості (збірки «Привітання життя», «Три перстені», «Книга Лева», «Зелена євангелія», «Ротації»). Мотиви катастрофізму в творчості поета. Типологічна спорідненість лірики Б.-І. Антонича із життєствердною ранньою поезією П. Тичини. Категорія часу в поезії Б.-І. Антонича.

12.2. «Празька школа»

Історичні умови розвитку української літератури за кордоном у 20-х – 40-х рр. ХХ ст. Роль львівського часопису «Літературно-науковий вісник» – «Вісник». Історичність, звернення до фольклорної традиції, висока культура поетичного письма, культ сильної особистості, заангажованість національною ідеєю, декларативність проповіді «героїчного чину», ідея «трагічного оптимізму», наскрізний мотив аристократизму духу – засади поезії Є. Маланюка, О. Теліги, О. Ольжича та ін. Лірична героїня Олени Теліги. Засади творчості Ю. Дарагана. Літературний портрет Олега Ольжича.

12.3. Епічна творчість Уласа Самчука

Життєвий шлях У. Самчука. Повість «Марія» – реалістична розповідь про життя українського селянства в умовах советської дійсності. Трилогія «Волинь»: традиції й новаторство в змалюванні характерів героїв. Іпостасі

Батьківщини в творах У. Самчука. Жіночі образи у прозі У. Самчука. Празький період життєдіяльності митця.

12.4. Прозова творчість Т.Осьмачки

Новітня оповідь про Україну й трагічну долю українців у XV ст. у повістях «Старший боярин», «План до двору». Автобіографічність, викривленість, експресивна виражальність індивідуального стилю Осьмачки. Міфологізм, символіка, психологізм прози. Епічний стиль поезії Т. Осьмачки. Образне відбиття історичного шляху України. Афористичність думок як характерна риса творчості Т. Осьмачки.

12.5. Прозова спадщина І. Багряного

Автобіографічність, наскрізний гуманістичний пафос, неоромантичність прози І. Багряного. Образи-символи, фольклорні засоби поетики. Сильний тип української людини – головний герой Багряного. Засоби творення характерів.

Популярність творів І. Багряного в повоєнній Європі. Політична діяльність. І. Багряний – публіцист. Жанрова розмаїтість творчості .

Змістовий модуль 13

Українське шістдесятництво як художньо-естетичний феномен в соціокультурному та етнокультурному контексті

13.1. Предтеча шістдесятників – Олександр Довженко. Кіноповість «Україна в огні» Олександра Довженка як «розширення меж» соцреалізму

Трагедія життя і творчості О.Довженка в тоталітарному суспільстві. Новаторство митця у створенні жанру кіноповісті. Кіноповість «Україна в огні» та «Щоденник» – трагічні документи епохи. Показ Другої світової війни через трагедію української землі, страждання і понівечені долі окремих людей (кіноповість «Україна в огні»). Автобіографічна кіноповість «Зачарована Десна». Жанрово-стильові і композиційні особливості творів О.Довженка. Композиція та проблемно-тематичне коло «Щоденника» О.Довженка.

13.2. Українське шістдесятництво: світоглядні та естетичні засади

Особливості громадсько-політичного життя в Україні на поч. 1960-х. Філософія покоління шістдесятників як «публічна свідомість». Світоглядні ідеї шістдесятників (національно-патріотична, гуманістична, культурницька). Дволикість шістдесятницького руху. Новаторський характер мистецької діяльності шістдесятників. Неоромантичні та неореалістичні тенденції творчих пошуків шістдесятників. Естетична своєрідність поетичної генерації шістдесятників. Стильові течії в українській поезії 60-х рр. (модерна, традиційна, авангардистська). Нові художні якості прози шістдесятників, її жанрово-тематичне збагачення

13.3. Модерністичні пошуки у творчості поетів-«шістдесятників»

Естетична своєрідність модерної лірики: принципове оновлення світоглядно-поетичної моделі. Посилена увага до формальних аспектів творів. Поетична творчість В.Симоненка у контексті українського 60-десятництва. Поет національної ідеї. Неонародницька, неоромантична концепція лірики, її гуманістичне спрямування. Проблематика малої прози В. Симоненка. Становлення модерного стилю раннього І.Драча в контексті авангардистських

пошуків поетів-шістдесятників. Солярні мотиви, асоціативна метафорика, сюрреалістична образність. Жанрово-стильове новаторство.

13. 4. Поетична творчість Ліни Костенко: синтез новаторства і традиції

Чинники становлення нонконформістського світогляду поетеси. Л.Костенко і шістдесятницький рух. Образи, теми й мотиви поетичних збірок Ліни Костенко «Проміння землі», «Вітрила», «Мандрівки серця», «Над берегами вічної ріки», «Сад нетанучих скульптур». Історичні романи у віршах: «Маруся Чурай», «Берестечко». Особливості творчого стилю Л.Костенко.

13. 5. Художня майстерність прози Григора Тютюнника

Естетичний феномен Григора Тютюнника. Протистояння прози Гр. Тютюнника нормативам соцреалізму. Жанр психологічної новели у творчості Гр.Тютюнника, її стильові особливості. Неореалістична основа малої прози Григора Тютюнника: специфіка героя-персонажа; мистецтво художньої деталі; естетична концепція кохання. Мистецтво психологічного аналізу світу дитини у творчості Гр. Тютюнника.

Змістовий модуль 14

Лірико-романтична стильова течія в українській прозі 60 – 80рр. XX ст.

14.1. Творчість О.Гончара: компроміс між романтизмом і соцреалізмом

Психоаналітичне прочитання. «Людина і зброя» О.Гончара як лірико-філософський антивоєнний роман. Сюжетно-композиційні особливості, тематика й проблематика роману. Моделювання персонажів як інтелектуальний і психологічний портрет свого сучасника. Автобіографізм роману. «Собор» Олеся Гончара – «роман-набат» у духовному житті України 1960-1980-х рр. Драматична доля «Собору» в тоталітарну добу. Новаторство О.Гончара у створенні жанру проблемно-філософського роману. Актуальність проблематики твору. Національно-романтична парадигма роману.

14.2. Роман «зв'язку часів» – «Дикий мед» Л.Первомайського

Морально-філософська проблематика твору. Жанрово-композиційна своєрідність роману (лірико-психологічний роман). Взаємопов'язаність долі головної героїні Варвари Княжиш з долями інших героїв. Творчість Л.Первомайського як невпинне самопоновлення.

14.3. Епічна проза М.Стельмаха

Сюжетно-композиційний і жанровий аналіз роману «Правда і кривда». Роль позасюжетних елементів (ліричні відступи, пейзажи, портрети героїв). Характеристика образів у «Правді і кривді». Поділ персонажів на суто позитивних і суто негативних як вада твору. Філософсько-громадянська спрямованість, ідейно-композиційний аспект роману «Чотири броди». Чотиривимірна концепція персонажів твору. Фольклорні витoki роману. Психологічний аналіз героїв твору. Конфлікт твору.

Змістовий модуль 15

Реалістична стильова тенденція в українській прозі. Історична проза. Драматургія 1960-1980рр.

15. 1. Роман «Вир» Григорія Тютюнника як новаторське явище

Філософсько-естетична концепція роману, її зв'язок з народним світорозумінням. Актуальність проблематики твору. Новаторство Г. Тютюнника у змалюванні образної системи. Поетика творення образу національного характеру в романі «Вир». Народознавчий аспект роману: етнопедагогіка і народна етика. Особливості неореалістичного стилю роману «Вир». «Вир» як новаторське явище в українській повоєнній прозі.

15.2. Повістевий цикл Ірини Вільде «Метелики на шпильках» як активна артикуляція жіночого голосу. Роман-епопея «Сестри Річинські» – енциклопедія життя Галичини в міжвоєнне двадцятиліття

Формування характеру протагоністки «Метеликів на шпильках» Дарки Попович. Становлення й еволюція жінки як національно свідомої особистості. Автобіографізм образу. Продовження традиції О. Кобилянської. Проблематика повістєвого циклу. Модерність втілення тематики в трилогії як засвоєння західноєвропейського естетичного дискурсу. Історія створення роману-епопеї «Сестри Річинські». Жанрове визначення роману. Чоловічі й жіночі персонажі роману-трилогії. Особливості творчого стилю Ірини Вільде.

15.3. Тенденції розвитку історичної романістики 1960-1980-х рр.– Р. Іваничук, П. Загребельний

Історична романістика, її основні риси. Жанрові модифікації історичного роману 60-80рр. Художнє відтворення різних історичних епох у прозі Р.Іваничука. Роман «Мальви» – новаторське явище в українській прозі. Драматична доля автора твору в тоталітарну добу. Жанрова своєрідність, історична основа твору. Фольклорні джерела роману. Міфопоетичний струмінь роману «Орда». Майстерність засобів гротеску, умовності й алегорії в моделюванні тоталітарної системи. Проблематика і художні особливості історичної романістики П.Загребельного (романи «Диво», «Роксолана»). Образ Історичної Пам'ятки у романі «зв'язку часів» «Диво». Гендерна своєрідність моделювання протагоністів у романі «Роксолана».

15.4. Художні пошуки у прозі Анатолія Дімарова

Гострота й актуальність морально-етичної проблематики в сільських, містечкових та міських «історіях» А.Дімарова. Художнє освоєння маргінальної та екзистенційної проблематики. Реалістичне дослідження причин знівечених людських доль у «історіях».

15.5. Тенденції розвитку драматургії О.Коломійця

Поетика творів О.Коломійця («Фараони», «Голубі олені», «Кравцов», «Дикий Ангел»).

Змістовий модуль 16

Дисидентський рух в літературі 1960–1980рр.

16. 1. Роль і місце І.Світличного в українському дисидентстві

Ідеологічні утиски митців у «застійну добу». Репресії щодо української інтелігенції. Участь письменників у дисидентському русі. Постать Івана Світличного. Художні особливості «тюремної музи» поета-дисидента. Іван Світличний як літературознавець.

16. 2. Художньо-естетична концепція творчості Василя Стуса в контексті духовного життя в Україні

Правозахисницька діяльність В.Стуса. Позиція «прямостояння» – основа поетового світогляду. Василь Стус – трагічна постать українського літературного андеграунду 1965-1985-х років. Проблема автобіографізму поетичної творчості митця. Еволюція поета від культурологічних позицій «шістдесятництва» до націоцентричного світобачення та гуманістичного екзистенціалізму. Своєрідність герметизму лірики В.Стуса. Поетика вираження автентичності митця. Обґрунтування принципів «естетики страждання». Літературно-критична діяльність В.Стуса. Коло критичних та наукових зацікавлень. В.Стус в літературознавстві.

16.3. Стильові особливості поетів Київської школи

Естетичні та світоглядні засади творчості поетів Київської школи. Життєва і творча доля митців. Своєрідність міфопоетичного мислення В.Голобородька: синтез національного і модерного начал поезії. Мистецтво поетичного міфотворення В.Кордуна, М.Григоріва, М.Воробйова.

Змістовий модуль 17

Естетичний феномен лірико-химерної прози

17.1. Роман «Лебедина згряя» В.Земляка як феномен «химерної прози»

Особливості розвитку лірико-химерної стильової течії в українській прозі 1960-1980-х рр.: витoki, джерела, жанрові модифікації, представники. «Лебедина згряя» В.Земляка як вершинний набуток «химерної прози»: міфопоетика роману; біблійні, історичні алюзії; необарокові риси; елементи постмодерністської естетики.

17.2. «Самотній вовк» В.Дрозда як явище лірико-химерної прози

Художня трансформація міфу про вовкулаку в романі «Самотній вовк» В.Дрозда. Поетика умовності: фантазмагорія, зміщення часових площин, міфомислення та ін.

17.3. Міфопоетичний світ роману «Дім на горі» В.Шевчука

Модернізація жанру балади в романі «Дім на горі». Жанрово-композиційні особливості твору. Міфопоетика повісті-преамбули; символіка міфу «дому на горі». Необарокова поетика 2-ї частини твору («Голос трави»), її притчевий характер. Художня трансформація світу фольклору та демонології. Проблематика новел циклу.

Змістовий модуль 18

Тенденції розвитку літературного процесу в українській еміграції другої половини ХХ ст.

18.1. Період МУРу та об'єднання українських письменників «Слово»

МУР та «Слово» як спроба об'єднати розпорошені сили письменства еміграції. Концепція «великої літератури» і «європеїзм». Теоретичний дискурс модернізації в МУРі.

18.2. Художнє осмислення голодомору в романі Василя Барки «Жовтий князь»

Життєва основа роману В.Барки «Жовтий князь». Жанрова своєрідність твору (сімейна хроніка, роман-мартиролог). Багатоплановість роману. Актуальність проблематики роману. Художня трансформація апокаліпсичних мотивів у романі (образ пекла як алегорія нищення селянства). Роль біблійної

символіки. Викривальний пафос у моделюванні тоталітарного суспільства та зображенні картин голодомору. Стильові особливості роману.

18.3. Епіка Уласа Самчука

Віхи біографії митця. Стильові домінанти прози У.Самчука: від реалістичної традиції до модернізму. Художні засоби характеротворення протагоністів у першій частині трилогії «Волинь» «Куди тече та річка»? Роман «Морозів хутір» як модерністичний неоміф у прозі У.Самчука: а) міф хутора як особливого духовного космосу української нації; б) сюжетно-композиційні особливості роману; в) образна структура твору.

18.4. Нью-Йоркська поетична група

Суспільні та культурно-історичні умови виникнення НЙГ. Ідейно-естетичні засади та стильові особливості Нью-Йоркської поетичної групи. Що об'єднує і що різнить творчість поетів НЙГ, Празької школи, шістдесятників. Поетична творчість Е. Андієвської, Ю. Тарнавського, Б. Бойчука, Б. Рубчака, В. Вовк та ін.

18.5. Поетична творчість Яра Славутича

Поет «до мозку кісток український»: фольклорні та літературні джерела образу України в ліриці Яра Славутича. Патріотичні мотиви козацької музи митця. Рецепція біблійного мотиву руїни у поезії антитоталітарного спрямування. Синтез неокласицизму та фольклорної поезики як домінанта творчого стилю Яра Славутича.

Змістовий модуль 19

Художнє осмислення трагедії Чорнобиля в українській літературі кінця ХХ ст.

19.1. Жанрово-стильові пошуки у ліро-епосі та прозі: І.Драч «Чорнобильська мадонна», В.Яворівський «Марія з полином в кінці століття»

Ідейно-художня своєрідність поеми І.Драча «Чорнобильська мадонна» та роману В.Яворівського «Марія з полином у кінці століття».

Змістовий модуль 20

Становлення і розвиток дитячої літератури

20.1. Особливості дитячої літератури

Своєрідність дитячої літератури. Специфіка дитячої літератури. Літературні форми у дитячій літературі. Література для дітей і про дітей: історія, сучасність, перспективи. Основні завдання української дитячої літератури.

20.2. Народнопоетична та давня література для дітей

Про поняття «дитячий фольклор». Класифікація дитячого фольклору. Пошукова робота та дослідження дитячого фольклору. Особливості літератури для дітей до ХІХ ст..

Змістовий модуль 21

Дитяча література ХІХ століття

21.1. Передумови виникнення дитячої літератури в ХІХ ст.

Становлення поезії та прози в дитячій літературі в ХІХ ст. Передумови появи літератури, спеціально призначеної для дітей та цензурні труднощі. Від літописних переказів до байкарів ХVІІ– ХІХ ст. Твори для дітей І. Франка, Т. Шевченка, Б. Грінченка. Твори зарубіжних дитячих письменників ХІХ– поч. ХХ ст.

Змістовий модуль 22

Дитяча література ХХ та ХХІ століть

22.1. Становлення «новітньої» дитячої літератури

Дитина та її всесвіт у відображенні письменників кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. Ідеологічний чинник в історичній прозі для дітей. Творчість В. Маяковського, А. Гайдара, І. Кравченко, Б. Лепкого для дітей. Образ дитини у творчості В. Винниченка, С. Васильченка, М. Трублаїні. Розширення кола дитячого читання у першій половині ХХ ст. Творчість С. Михалкова, А. Барто, К. Чуковського, О. Іваненко, С. Маршака, І. Неходи.

22.2. Особливості розвитку дитячої літератури другої пол. ХХ століття

Проблеми та досягнення дитячої літератури у другій половині ХХ ст. Тематика, проблематика, герої у прозі 60–90-х рр. ХХ ст. Тематичні обрії поезії другої половини ХХ ст..

22.3. Літературна казка

Що таке «літературна казка»? Темі та герої літературних казок. Жанрові різновиди літературних казок.

24.4. Тема природи у дитячій літературі

Передумови виникнення художньо-пізнавальної літератури для дітей. Пізнавальні книги для дітей Б.Житкова, М.Пришвіна, В. Біанкі, Є. Чарушина, К. Паустовського, І. Костирі.

24.5. Дитяча книжка сьогодення

Становлення нової сучасної дитячої літератури. Проблеми та перспективи. Сучасна зарубіжна дитяча книжка. Анотації до сучасних видань поезії та прози для дітей.

24.6. Дитяча критика і періодика на сучасному етапі

Актуальні проблеми дитячої літератури, періодики, критики. Перспективи розвитку дитячої літератури та періодики. Дитяча періодика і критика на сучасному етапі. Анотація на дитячі журнали та газети. Дитяча періодика Донбасу.

3. Рекомендована література

Базова

1. Дитяча література. Хрестоматія. Маловідомі твори українських письменників її половини ХІХ – І половини ХХ ст. Навчальний посібник / упорядник Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Слово, 2006. – С. 12–165.

2. Гриценко З. Детская литература / Методика приобщения детей к чтению: учеб. пос. для студ. фак. дошк. воспитания высш. пед. учеб. заведений / 3. Гриценко. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2007. – 330 с.

3.Зборовська Н. В. Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури : монографія / Н. В. Зборовська. – К. : Академвидав, 2006. – 504с.

4.Жулинський Микола. Українська література : творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям / Микола Жулинський. – К. : Либідь, 2011. – 1152 с.

5.Історія української літератури ХІХ століття : у 2 кн. / за ред. акад. М. Г. Жулинського. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1 : Підручник. – 656 с.

6.Історія української літератури ХІХ століття : у 2 кн. / за ред. акад. М. Г. Жулинського. – К. : Либідь, 2006. – Кн. 2 : Підручник. – 712 с.

7.Історія української літератури та літературно-критичної думки кінця ХІХ–початку ХХ століття : підручник для студентів факультету української філології денної та заочної форм навчання / кол. авт. : О. А. Галич, О. О. Бровко, І. А. Веретейченко, Л. Л. Нежива, Т. П. Шестопалова ; за наук. ред. О. А. Галича. – Луганськ : Альма-матер, 2008. – 480 с.

8.Ковалів Ю. Історія української літератури : кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. : підручник : у 10 т. / Юрій Ковалів. – К. : Академія, 2013–2016.

9.Костюченко В. Літературними стежками : нарис історії української літератури для дітей ХХ століття / В. Костюченко. – К. : К.І.С., 2009. – 344 с.

10.Наєнко М. К. Художня література України : програма-мінімум / М. К. Наєнко. – К. : Просвіта, 2005. – Ч. 1 : Від міфів до реальності. – 660 с.

11.Панченко В. Є. Неубієнна література : дослідницькі етюди / В. Є. Панченко / художн. оформл. Д. В. Мазуренка. – К. : Твім інтер, 2007. – 440 с.

12.Романько В. І. Література донецького краю : посібник для вчителя / В. І. Романько / відп. ред. проф. В. А. Глущенко. – Донецьк : Нац. Спілка письменників України, 2006. – 264 с.

13.Українська літературна критика ХХ століття : антологія у двох томах / наук. ред. В. Дончик ; [відповідальний ред. О. Бартко ; упорядники та автори приміток О. А. Бартко, О. І. Гожик, А. В. Матющенко]. – Т. 1 : Літературні дискусії першої половини ХХ ст. – К. : Наукова думка, 2015. – 718 с.

14.Сиротенко В. П. Дитяча література з основами літературознавства : лекційно-практичні та методичні матеріали / В. П. Сиротенко. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – 272 с.

Допоміжна

1. Агеєва В. Поетика парадокса : Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича / Віра Агеєва. – К. : Факт, 2006. – 432 с.

2. Андрусяк І. Дорослі капості дитячої літератури / І. Андрусяк // Дивослово. – 2008. – № 1. – С. 50–53.

3. Борзенко Олександр. Сентименталізм і становлення нової української літератури / Олександр Борзенко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 9 : Українська література в загальноєвропейському контексті. – Ужгород : Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2005. – С. 57–61.

4. Брайко О. В. Проза Володимира Винниченка 1902–1910-х років : Проблеми поетики : монографія / Олександр Брайко. – К. : Стилос, 2011. – 303с.

5. Бурлака Г. М. Літературна творчість Михайла Грушевського / Г. М. Бурлака // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 48–54.
6. Гальченко С. Історія тексту : джерелознавчі і текстологічні аспекти творчості П. Г. Тичини, В. М. Сосюри та Остапа Вишні / Сергій Гальченко. – К. : Наукова думка, 2014. – 688 с.
7. Гундорова Т. Кітч і література. Травестії / Тамара Гундорова. – К. : Факт, 2008. – 284 с.
8. Данюк Наталія. Метод психологізації у творчості Анатолія Свидницького / Наталія Данюк. – Слово і Час. – 2005. – № 6. – С. 80–83.
9. Дончик В. Г. Доля української літератури – доля України : Монологи й полілоги / В. Г. Дончик. – К. : Грамота, 2011. – 640с.
10. Жулинський М. Він знав, «як багато важить слово...» / Микола Жулинський. – К. : Просвіта, 2008. – 136 с.
11. Зінорук М. А. Значення дитячої літератури у формуванні людських цінностей / М. А. Зінорук // Дивослово. – 2007. – № 2. – С. 12–15.
12. Ковалець Лідія. Юрій Федькович у царині своєї лектури / Лідія Ковалець // Слово і Час. – 2006. – № 1. – С. 36–51.
13. Кодак М. Драматика Миколи Куліша («Патетична соната») / М. Кодак. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 112 с.
14. Кодак М. Микола Хвильовий як митець-психолог / М.Кодак. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 196 с.
15. Кодак М. Огром Євгена Плужника-поета / Микола Кодак. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 192 с.
16. Кодак М. Семіосфера Миколи Бажана : роздуми над творчістю Майстра / М. Кодак. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 140 с.
17. Левчик Надія. Світло класики : Марко Вовчок / Надія Левчик // Українська мова й література в середніх школах. – 2005. – № 10. – С. 101–107.
18. Лімборський Ігор. Контroversійність просвітницького реалізму : ревізія ідеологічного міфу і спроба парадигматичного аналізу / Ігор Лімборський // Слово і Час. – 2005. – № 7. – С. 37–44.
19. Луцій С. Художні моделі буття в романах В. Підмогильного / Світлана Луцій. – К. : Стилос, 2008. – 152 с.
20. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х : портрет в історичному інтер'єрі : монографія / Раїса Мовчан. – К. : Стилос, 2008. – 544 с.
21. Наливайко Дмитро. Стиль поезії Шевченка / Дмитро Наливайко. – Слово і Час. – 2007. – № 1. – С. 27–36 ; № 2. – С. 3–16.
22. Свербілова Т. Від модерну до авангарду : жанрово-стильова парадигма української драматургії першої третини ХХ століття / Тетяна Свербілова. – Черкаси : МАКЛАУТ, 2009. – 598 с.
23. Сивокінь Г. М. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функції / Г. М. Сивокінь. – К. : Фенікс, 2006. – С. 136–147.
24. Скоць Андрій. До проблеми періодизації творчості Тараса Шевченка / Андрій Скоць // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 58–62.
25. Тарнашинська Л. Сюжет доби : дискурс шістдесятництва в українській літературі ХХ століття / Людмила Тарнашинська. – К. : Академперіодика, 2013. – 678 с.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання:

залік (2,4,6,8 семестри), іспит (3, 5, 7 семестри), курсова робота (6 семестр).

5. Засоби діагностики результатів навчання:

тести, самостійна робота, контрольні питання, реферати, усне опитування, твори напам'ять.